

Môj život po škole

Vitaj vo svete dospelákov. V rukách držíš svojho sprievodcu životom, ktorý ti pomôže pri prvých krokoch na tejto úžasnej, no tiež náročnej ceste.

Trvalý pracovný pomer (TPP)

Väčšina absolventov pracuje po škole na TPP. To znamená, že pracuješ pre nejakú firmu - máš zamestnávateľa a ty si zamestnanec. **Výhodou je, že dostavaš pravidelné peniaze a nemusíš sa starat o to, ako sa firme darí a či sú zaplatené dane a odvody. O všetko sa stará tvoj zamestnávateľ.**

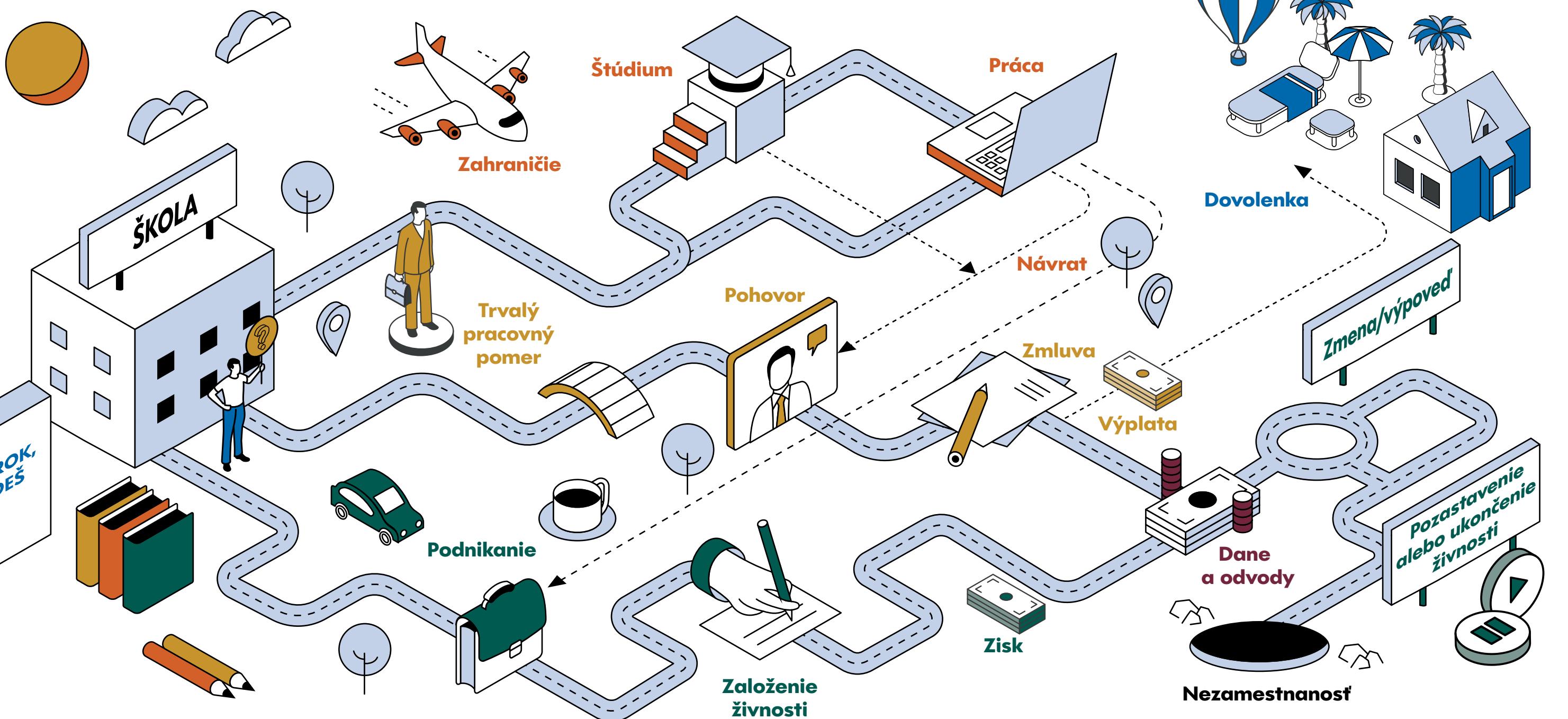
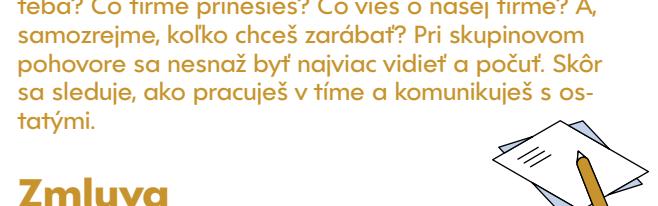
Pohovor

Po škole sa čakajú ešte posledné prázdniny, počas ktorých za teba všetko plati štát. Ak sa chceš zamestnať, určite využíš leto na hľadanie práce. Základom je vyrobíš si kvalitný životopis (šablóny nájdete na internete) a poslať ho firmám, v ktorých chceš pracovať. Ak sa im budeš pozdávať, pozvú ňa na pohovor.

Pripav sa, že budú bude formou rozhovoru a dostaň vela otázok, alebo formou hromadného pohovoru - assessment centra. V obach prípadoch určite dostaneš otázky ako: Prečo si máme vybrať práve ňa? Čo firme priniesie? Čo vieš o našej firme? A, samozrejme, koľko chceš zarabiať? Pri skupinovom pohovore sa nesnaž byť najviac vidieť a počuť. Skôr sa sleduje, ako pracuješ v tíme a komunikuješ s ostatnými.

Zmluva

Pred nástupom do práce vždy podpíš pracovnú zmluvu, v ktorej sa nachádzajú všetky dôležité údaje ako mzda, pracovná náplň, pracovná doba a podobne. Zmluva môže byť dohodnutá na dobu určitú (najviac na 2 roky) alebo neurčitú. Zvyčajne si ňa firma chce odskúšať a v zmluve nájdete aj skúšobnú dobu. Tá môže byť najviac 3 mesiace a počas nej môžeš ňu oslatiť.

zamestnávateľ písomne skončí pracovný pomer bez udania dôvodu a s okamžitou platnosťou.

Zamestnávateľ je povinný zabezpečiť i stravu – bud budeš dostávať jedlo, stravné lístky alebo extra peniaze na účet. Okrem toho môžeš získať aj benefity ako práca z domu, príspevky na vzdelené vzdelávanie, angličtina v práci, príspevok do 3. dôchodkového piliera alebo dni volna navýše. Čoraz častejšie sú aj pitný režim v práci, káva, čaj, ovocie či desiaty zadarmo, teambuildingy, dni zdravia a príspevky na šport.

Výplata

Svoj zárobok, teda mzdu, si dohodneš počas pohovoru. Firma musí ponúkanú mzdu uvádzaiť aj v inzerátoch. Táto suma však je väčšinou rozprátie (od-do) a finálna suma je na vásnej spoločnej dohode. Myšli však na to, že suma, o ktorej sa na pohovore bavíte, je hrubá mzda, teda peniaze, ktoré na účte nikdy neuvidiš. Až keď z nej zamestnávateľ odvedie odvody a predplavy na daň, vznikne čistá mzda, ktorú budeš dostávať na účet. Spolu s peniazmi ti každý mesiac príde aj výplatná páska. Na nej nájdete info o čistej aj hrubej mzdze, o odvodoch, predplavkach a ďalšej sume – superhrubá mzda alebo cenu práce. To je celkový náklad tvojho zamestnávateľa. On totiž musí za to, že ňa zamestnáva, platiť ďalšie odvody. Na výplatnej páske nájdete aj informácie o zostatku dovolenky a odvodoch do druhého až tretieho dôchodkového piliera, ak si v ňom sporíš.

Dovolenka

Ako zamestnanca ňa čaká 20 dní dovolenky ročne. Je to menej ako leteň prázdniny v škole, ale čo narobiš, všetky sú všeobecne dôležité údaje ako mzda, pracovná náplň, pracovná doba a podobne. Zmluva môže byť dohodnutá na dobu určitú (najviac na 2 roky) alebo neurčitú. Zvyčajne si ňa firma chce odskúšať a v zmluve nájdete aj skúšobnú dobu. Tá môže byť najviac 3 mesiace a počas nej môžeš ňu oslatiť.

Tiež máš 7 dní plateného voľna na návštevu lekára a ďalších 7 dní na sprevádzanie (napríklad rodiča) k lekárovi. Deň však v tomto prípade nemá 24 hodín, ale dĺžku tvojho pracovného času (zvyčajne 8 hodín).

Okrem toho môžeš ísť aj na PN-ku (práceneschopnosť). Vypíše ňu tvoj obvodný lekár, ak ochoreš, a elektronickej užívateľského portala Sociálnej poisťovne aj zamestnávateľovi. Vela ľudí si však radšej vezme pri kratšej chorobe dovolenkou. Počas PN totiž nedostávaš výplatu a musíš sa liečiť doma (občas chodia aj kontroly). Prvých 10 dní PN ti náhradu mzdy platí zamestnávateľ, ale je to o dosť menej peňažnej. Pri dlhšej PN už sú dávky od Sociálnej poisťovne a sú vyššie.

Dane a odvody

Na Slovensku platíme rôzne druhy daní a jednou z nich je aj daň z príjmu. Musíš týž platí každý, kto zarobil za rok viac, ako je suma určená štátom (určuje sa každý rok). Už vieš, že zamestnávateľ za teba platiť z hrubej mzdy predplavy na daň. Začiatkom roka si od účtovníctva vypíjať potvrdenie, aký bol tvoj ročný príjem, výška predplavok a odvodov (väčšinou ho posielajú automaticky). Do konca marca musíš podať daňové príznamky za minulý rok, ku ktorému toto potvrdenie priložíš. Ak však máš príjem len z TPP alebo dohody, máš výhodu a miesto daňového príznamku tiažiť zamestnávateľa požiadaf o ročné zúčtovanie dane. Vtedy všetky „papierovacky“ za teba vybaví zamestnávateľ a prípadný nedoplatok alebo preplatok dane uvidíš na výplatnej páske.

Na Slovensku môžeš darovať 2 % zo svojich zaplatených daní na dobrú vec (s potvrdením o dobrovoľníckej činnosti, dokonca až 3 %). Neboj sa, nebudeš platiť nič navyše. Stačí si vybrať „neziskovku“, ktoréj chceš pomôcť, a on ti isto radi poradia, ako vypísat tlačívá na darovanie 2 %.

Čas na zmene

Ak ňa prepustia

Hlavne sa neboj, že je to ako v americkom filme, kde prinesú škutku so správou, „zbal si svoje veci a vypadni“. Pracovná zmluva sa dá ukončiť v zásade len výpovedou alebo dohodou. S výpovedou prichádza ďalšia výpovedná doba, ktorá sa začína až od ďalšieho mesiaca, a tak máš dosť času na hľadanie novej alebo keď dosiaheš več 3 rokov.

práce. Výpoved od zamestnávateľa navyše môžeš dostaviť len s uvedením dôvodu, napríklad ak väčšie porušíš pracovné podmienky (nechodiš do práce a podobne) alebo už pre ňa nemajú prácu (organizačné dôvody – vtedy môžeš dostaviť aj pár výplat na výše ako odstupné, ak u nich pracuješ aspoň 2 roky).

Ak chceš zmene ty

Skončiť v práci môžeš aj ty, a to bez uvedenia dôvodu. Neznamená to však, že môžeš odísť zo dňa na deň. Tiež musíš dať zamestnávateľovi písomnú výpoved a od ďalšieho mesiaca ti začína plynúť výpovedná doba. Ak pracuješ menej ako rok, je to 1 mesiac, ak dlhšie, výpovedná doba je dvojnásobok. Alebo sa so zamestnávateľom môžeš na skončenie dohody počítať. Pri skončení zmluvy dohodou nemáš výpovednú dobu, ale spolu určite presný deň, kedy končíš.

Podnikanie

Ak chceš pracovať „sám na seba“, môžeš začať podnikať. Bud si založiť živnosť, alebo firmu, najčastejšie eseročku. Určovať si kedy, ako, koľko a odkiaľ budeš pracovať, znie lákavo, ale s tým prichádza aj množstvo zodpovednosti. Musíš si hľadať zákazníkov, ziať platené voľno sa nekoná a peniaze každý mesiac nie sú isté. Ak chceš podnikať, priprav sa, že prvé roky sa namakáš.

Založenie živnosti

Pokiaľ máš aspoň 18 rokov a čistý register trestov, môžeš podnikať už aj záujma. Stačí skočiť na živnostenský úrad a vypísať tlačivo. Ak sa ti nechce ani to,

vygoogli si „založenie živnosti online“, a nechaj túto prácu na iných. Za menši poplatok ti živnosti založia rôzne firmy aj online. Pri s. r. o. je papierovanie o dosť viac, takže tu sa googlenie oplatí, čakaj však väčšie poplatky.

Rozdiel medzi s. r. o. a živnosťou

Ak podnikáš na živnosť, jednoducho sa dá povedať, že TY si firma. Ručíš celým svojím majetkom, zárobky zdaníš a platiť si zdravotné a sociálne odvody. Nemusíš mať na podnikanie samostatný účet, aj keď sa to odporúča. Vedieš si jednoducho účtovníctvo – zapisuješ si, koľko zarobiš a koľko kde minies (alebo si uplatníš takzvané paušálne výdavky a bloky nerrieši). Pri s. r. o. je to zložitejšie. Si vlastníkom a konateľom firmy, ale nie si automaticky jej zamestnancom. Bud teda sám seba zamestná a budeš si vypílať mzdu, alebo sa z teba stane dobrovoľne zamestnaná osoba (pozri časť Nezamestnanosť). Peniaze, ktoré tvoja firma zarobi, si nemôžeš len tak vybrať. Zisk firmy musíš zdaníš a ak ho chceš z firmy dostaviť, musíš si vyplatiť odmenu pre konateľa alebo zisk pre spoločníka (z ktorého zas zaplatíš daň z príjmu). S. r. o. vede tzv. podvojné účtovníctvo, ktoré asi bež pomocí odborníka nedáš. Na začiatok je teda určite jednoduchošie začať podnikáť na živnosti.

Druhy živnosti

Založiť si živnosť neznamená, že môžeš robiť čokoľvek. V živnostenskom oprávnení si musíš presne vybrať jednotlivé živnosti – druhy podnikania. Na vásnejšiu základnú činnosť si stačí volná živnosť a môžeš si ich do živnostenského oprávnenia dať, koľko chceš, za každú však platiť pri ohľásení poplatok (ak ich ohlasuješ online, je to zadarmo). Pri odbornejších službách ako murárske, kadeřnícke, masérskie služby alebo stolárske musíš požiadať o remeselný alebo viazaný živnosť, ktorú ti dajú len na základe osvedčenia, výučného listu alebo certifikátov. Remeselnou živnosťou je napríklad aj varenie pivia či pečenie.

Zahraničie

Štúdium

Ak fa neoslovila žiadna z možností práce a chceš pokračovať v štúdiu v zahraničí, začíname si googliť, volať a pišať do škôl alebo využi niektorú z organizácií, ktorá pomáha so štúdiom v zahraničí. Praktické info o štúdiu v krajinach EÚ nájdete na stránke Európskej komisie.

Práca

Ak sa rozhodneš pracovať v rámci EÚ, nepotrebuješ pracovné víza ani povolenie. Môžeš si urobiť medzinárodný životopis – Europass, s ktorým si prácu nájdete ľahšie. Nezabudni sa po nástupe do práce odhlásiť zo svojej zdravotnej poisťovne na Slovensku (pozri si kartičku poistenca), aby fa neprekvalipili neskôr nedoplatky.

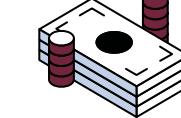
Nezamestnanosť

Ak si chceš po škole dopriať oddych, žiaľ, zadarmo to nebude. Dobrovoľne nezamestnané osoby si musia platiť zdravotné odvody rovnako ako zamestnanci alebo podnikatelia. Mesačne je to niekoľko desiatok eur. Môže ich však za ňa platiť štát, keď sa na svojom úrade práce prihlásí do tzv. evidencie o uchádzaní o zamestnanie. Vygoogli si, pod aký úrad patríš podľa trvalého bydliska a chod si osobne prihlás. Správne okienko spoznáš podľa najdlhšieho radu :). S úradom práce musíš pravidelnou komunikovať. Budeš dostávať ponuky práce a musíš dokladovať, že si aktívne pracuješ hľadáš. Môžeš požiadať aj o niektorú z kursov alebo rekvíraciu, ak sa chceš zamestnať v odbore, o ktorom nič nevieš. Štát takéto kurzy za určitých podmienok prepláca. Všetko ti vysvetlia priamo na úrade práce.

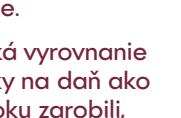
Zisk

To, kolko zarobiš, záleží len na ňa. Niektorí živnostníci majú len jedného veľkého klienta (IT-číkári), iní musia hľať zákazníkov (napr. gastro, služby...). Peniaze môžete z ľudu alebo firmy dostávať len dvoma spôsobmi. Bud vystavuješ faktúry a peniaze dostávaš len na účet, alebo máš pokladnicu a môžeš dostávať aj cash. Na faktúry využi online programy, vela ich je aj zadarmo. Pri pokladnici ňa čaká viac byrokracie.

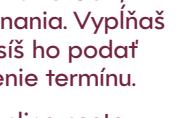

Dane a odvody

Ako živnostník musíš hneď od začiatku platiť mesačne odvody do zdravotnej poisťovne. Na začiatok platiť minimálnu výšku a po roku ti „zdravotca“ určí výšku podľa twojho zároku. „Sociálke“ prvý rok nemusíš platiť nič a v druhom roku počkáš na list, kde ti povedia čo a ako. Odvody platiš mesačne bez ohľadu na to, či niečo zarobiš alebo nie.

Raz ročne ňa podobne ako pri TPP čaká vydelenie dane. Živnostníci si neplatiť predplavy na daň ako pri TPP. Daň za všetko, čo v minulom roku zarobili, platiť náradz pri podaní dôchodovej príznamky. Výplňaš dôchodové príznamky typu B pre FO a mušiš ho podať do 31. marca alebo požiadať o odloženie termínu.

Ako živnostník s úradmi komunikuješ online cestou. Ak ešte nemáš občiansky preukaz s platným elektronickým čipom, určite si ho aktivuj. Potom sa zaregistruj na portáli Finančnej správy SR, cez ktorý sa s úradmi spojíš.

Pozastavenie alebo ukončenie živnosti

Živnosť môžeš kedyko